

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 11. De recitatione horarum canonicarum tanquam Dei laude
præscripta ab Ecclesia, & peculiariter de eiusdem præscripti obligatione,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

132. Quod attinet ad peccata auditorum, seu quæ solent committere ij qui concionem audiunt: Primum consistit in omissione, quæ quis omittit audire concionem, quando commode potest ipse; ea indiget, ut maxime solent rudes, ignorantibus mysteria nostræ fidei. Cuiusmodi necessitas facit frequentem, ut peccatum mortale committant non audiendo cum contra charitatem omittant in graui necessitate, subuenire animæ suæ.

Secundum peccatum est, cum quis adit, & audit concionem, vel ex vanitate, vel ex curiositate, ut noceat defectus concionatoris, vel ob alium peiorem finem, verbi gratia, ut mulieres aspiciat, vel ut concionatorem irrideat. Hoc peccatum quantum sit, indicatur ex illius fine.

Tertium peccatum est, quando quis dum concio fit, non attendit, sed voluntarie distrahitur: præsertim cum concionator reprehendit aliquod vitium, a quo non vult se emendare: aut hortatur ad aliquod bonum, cui non vult vacare. Huc spectant confabulationes, risus, & cætera, quibus non solum sibi ipsi quis obest non attendendo, sed etiam aliis, qui impediuntur ab audiendo. De huius vero peccati quantitate vt iudicetur, ponderandæ sunt facti circumstantiæ.

Vltimum peccatum est contemnere, nec dare operam, vt fructus aliquis ex concione referatur: qui enim ita adest concioni, vt nihil fructus inde profusus referat, cum saltem perdat tempus, non vacat culpa saltem veniali.

133. Cæterum ad audiendam fructuose verbi Dei prædicationem, quedam præcedere eam, quæ dâ comitari, & quedam subsequi oportet. Igitur antequam ad eam accedatur, confert vacasse alicui exercitio spii. ituali, per quod anima disponatur ad excipiendâ cum dilatactione cordis, diuini verbi fluenta: nempe orationi vacasse, aut confessionem fecisse, vel Eucharistiam sumpsisse. Confert item excitasse quasi famem ac sitim diuini verbi, tanquam cibi & potus ad animæ refectiorem accommodatissimi. Itemque concepsisse propositum emendandi vitam, corrigendo se de suis defectibus, & studendo proficere in virtutibus; ad quæ iquandus est concionum auditiõ.

Dum vero concio ipsa auditur, procuranda est reuerentia, non tantum interior recognoscendo in prædicatore loquentem Deum: sed etiam exterior cum debita corporis cõpositione, habèdo oculos demissos nec vagantes circumspiciendo. Procuranda est secunda deuotio, quæ concio audiat, cum pio in Deum affectu: non autem ea ratione, quæ ad oblectationem, aliquid prophanum audiremus. Procuranda est quoque attentio curandum vt ne distrahatur voluntarie, garramus, &c. Curandum est item vt quæ dicta sunt in concione applicemus nobis in particulari: præsertim si inueniantur ad nos pertinere ratione nostri status, aut alias nobis necessaria videantur: memores nos non interesse tanquam iudices sed tanquam discipulos.

Denique post auditam concionem oportet apud se coram Deo ruminare quæ audiuerimus, præsertim ea quæ aduertimus esse nobis valde necessaria, tanquam pertinentia ad salutem nostram, & eadem sedulo notare: atq; si occasio detur, illa referre aliis, tanquam audita in concione. Id quod conferet nobis ad illa ipsa memoriâ inculcanda. Et demum oportet petere à Deo vires implendi ea quæ audiuerimus, ac cum primum offertur commoditas, sed ad illa implenda applicare.

CAPVT XI.

De recitatione horarum canonicarum, tanquam Dei laude prescripta ab Ecclesia, & peculiariter de eiusdem prescripti obligatione.

S V M M A R I V M.

- 134. Tractantes de horis canonicis: & quæ de earum recitatione, conuenienter nostro instituto, nos tractare oporteat.
- 135. Qui obligentur ad eam: & primo, de iis qui obligantur ratione sacri ordinis.
- 136. Eiusmodi obligatio Diaconis & Subdiaconis imposita est tantum per receptam, rationabiliterq; prescriptam in Ecclesia consuetudinem.

- 137. De Religiosis professis, qui ad recitationem horarum canonicarum tenentur.
- 138. Ad quid teneantur Conuersi & Nouitii in religionibus addicti choro.
- 139. Vnde sit Religiosorum professorum obligatio recitandi horas canonicas.
- 140. Communis a de re sententia, quod sit ex generali Ecclesie consuetudine.
- 141. Tria orollaria inde illata.
- 142. Omisso recitationis horarum canonicarum, peccatum est suo gener. mortale.
- 143. Quæ earumdem horarum pars censetur ita notabilis, vt illius omisso sufficiat ad peccatum mortale.
- 144. Refutantur aliquot aliorum dicta.
- 145. Quid videatur tenendum.
- 146. Non modo recitatio horarum canonicarum, sed etiam modus recitandi est in præcepto: & quis.

134. ORÆ canonicæ vocantur ex præces, quæ ex præscripto Ecclesiasticorum canonum, certis horis in Ecclesia recitantur. De illis autem in iure canonico agitur dist. 91. & 92. itemq; in titulo de celebratione Missarum. De iisdem post Summularios in verbo Hora: ac Sotum in lib. 10. de iust. & iure. & Nauar. in Enchir. cap. 25. n. 96. & aliquot seqq. ac latissime in tract. de oratione, tractatur à pluribus recentioribus in. et quos in nostris sunt Gregor. à Valent. 2.2. dist. 6. quæst. 2. puncto 10. Ioan. Azorius in 1. part. Instit. Moral. lib. 10. Leonard. Lessius De iust. & iur. lib. 2. cap. 37. & nouissime Franciscus Suarez de religione tract. 4. lib. 4. Tantum autem immorabimur in iis quæ faciunt ad iudicium de peccatis nobis propositum: vt sunt primo, obligatio ad talem recitationem, secundo, conditiones requiritæ, vt ea censetur debite mandata executioni: & tertio, causæ ob quas contingit exensatio ab eadem. Atque de obligatione dicemus in hoc cap. dicturi de reliquis in duobus sequentibus.

De obligatione recitandi horas canonicas, ac primo, initiatorum sacri ordinibus.

SECTIO I.

135. EX communi Doctorum consensu teste Nauarro in memoratu tractatu de oratione cap. 7. num. 1. tria tantum genera hominum tenentur ad recitationem horarum canonicarum, communi Ecclesia siue præcepto siue consuetudine: nempe Clerici initiati maioribus ordinibus, Religiosi professi religionem in qua sunt addicti choro, & beneficiarij.

De primis, qui sunt Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, notat Nauar. in sequenti num. 2. & plenius tractat Suarez in citato lib. 4. cap. 16. non datur in iure canonico textus expressus, per quem eiusmodi obligatio confirmetur, quoad diaconos & subdiacono. Tres enim canones citari solent pro tali obligatione, ex quibus nihil de ea quoad diaconos & subdiaconos certo colligitur. Primus est, canon Presbyter, De celebratione Missarum: vbi dicitur: Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis sue, videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinamque perfoluat. Quibus verbis nihil exprimitur de Diacono & Subdiacono: sed solum de Presbytero. Cui quatenus per eundem canonem censenda sit imposita obligatio recitandi horas canonicas, explicat Suarez in eod. cap. 16. num. 9. Secundus est, canon Si quis Presbyter, dist. 92. in quo fit quidem mentio diaconi & subdiaconi, non tamen de obligatis ad recitationem horarum canonicarum ratione suscepti ordinis: sed vt deputatis alicui Ecclesia: seu vt habentibus beneficia in aliqua Ecclesia. Nam illic pariter fit mentio aliorum clericorum, quos constat non omnes ratione susceptionis minorum ordinum obligari ad eam recitationem. De quo pluribus Suarez tractat quidem in cit. cap. 16. num. 10. & nonnullis sequentibus; sed nobis sufficit id satis constare ex recepta Ecclesie consuetudine.

Tertius est, canon Dolentes, De celebratione Missarum: in quo Prælati & minoribus Clericis præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, vt diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrent, pariter & deuote.

Sed quia nomine Clericorum minorum, non minus intelligi possunt initiati minoribus ordinibus, quam ceteri, prout inferiores sunt Prælatis (cum quibus tanquam maioribus ibi comparantur) non est censendum tale præceptum esse de recitandis horis canonicis: alioqui enim quilibet Clerici ad eam recitationem tenerentur, cuius *conuarius patet ex recepta consuetudine*: sed tantum esse de modo recitandi, impositum iis qui aliunde tenentur recitare: vt Prælatis, & ex eis qui sub sunt ipsi; tum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, ratione ordinis; tum Clerici reliqui si beneficium Ecclesiasticum habeant.

136. Quæ cum ita sint, tenendum est quod Suarez in memorato num. 9. tenet cum Nauarro & Azorio, sequiturque Leonardus Lessius in citata dubit. 9. Diaconi & Subdiaconi obligationem recitandi horas canonicas ratione facti ordinis, prouenire ex antiqua & generali Ecclesiæ consuetudine; quæ cum sit rationabilis & legitime præscripta, vim legis habeat iuxta cap. finale De consuetudine in fine. Rationabilis autem ex eo est, quod Clerici per maiorum ordinum susceptionem acquirant in Ecclesiæ statu, à quo resilire nequeunt: qui status cum ad cultum Dei laudesque ipsius celebrandas institutus sit, nec ratione contentaneum fuerit vt in talibus laudibus ferrentur in incertum: merito consuetudo obtinuit, vt eis determinarentur contentæ horis canonicis. Legitime vero præscriptam esse talem consuetudinem negari non potest: cum non modo annis, sed & seculis multis, atque adeo ab Apostolorum temporibus tanquam pia, sanctaque in Ecclesiâ vigeat: vt bene familiariterque ostensum aduersus hæreticos huius temporis: videri potest apud Leonardum Lessium in præced. dubit. 8. in quo nos hæreticæ, necessarium non est ad nostrum institutum.

Ex obligatione Religiosorum professorum.

SECTIO II.

137. **E**X vi religiosa professionis, non sequi obligationem dicendi horas canonicas, patet ex eo, quod professio ipsa religiosa ordinariæ obliget tantum ad tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ, seruanda secundum regulam: fierique possit vt de recitatione horarum canonicarum nihil cõtineatur in regula: vt patet ex iis religionibus quæ non sunt deputatæ ad chorum, sed institutæ præcipue ad corporalia misericordiæ opera exercenda in hospitalibus: vel ad militiam aduersus infideles, vel ad aliquas actiones spirituales, vt ad contemperationem rerum diuinarum, & bonarum literarum studium, pro institutione rudium ad Dei gloriam. Patet item ex eo quod in religionibus ad chorum deputatis, qui laici seu conuerſi dicuntur, etiam si professionem solemnem faciant, vereque sint Religiosi, non teneantur ad ipsam recitationem horarum canonicarum, prout omnes fateri habet Suarez in seq. cap. 17. num. 2.

138. Addens contra Paludanum, & quosdam alios, quos ipse refert: tales neque ex iure communi, neque ex vniuersali consuetudine Ecclesiæ, teneri ad recitandum aliquid loco illarum: sed solum ex regulæ præscripto, seu quia regula suæ religionis iniungit: quam esse communem sententiam, aliquot in eam citatis, idem habet.

Quod autem idem Paludanus contra communem aliorum sententiam sentit non tantum professos, sed etiam nouitios earundem religionum choro addictarum, teneri sicut professos ad recitationem de qua agimus, Suarez ipse in eodem num. adhuc refert: eo quod non sint religiosi reuera: sed tantum in via ad professionem, per quæ Religiosi fiant reuera: sufficitque vt voluntarie se subiciant ordini, & sub disciplina religiosa vitam agant, sequendo directionem Superiorum suorum.

139. Porro difficultas est, vnde sit obligatio prædictæ religionum professorum, si non sequatur, vt diximus, ex vi professionis. Quam Suarez tractans in cit. cap. 17. duas refert aliorum sententias: vnam nonnullorum, qui eam esse dixerunt ex iure illo diuino naturali, quo Religiosi per suam professionem dicantur ad Dei cultum. Alteram aliorum, qui putant esse naturali legi iustitiæ, in ordine ad populum Christianam, cuius elemosynis aut aliis donationibus aluntur. Priorem autem reicit, quia cum multis aliis modis, quam recitatione horarum canonicarum, possit Deo cultus exhiberi: ex eo solo cap. nequit recte inferri, obligationem illo-

rum determinate esse potius ad memoratam recitationem, quam ad alium alterius modi cultum Dei: præsertim cum Religiosus se per professionem mancipans cultui Dei, non imponat sibi necessitatem determinate ad aliquas actiones cultus diuini, nisi ad eas quas expresse vouet aut quas regula, vel Prælatus districte præscriperit.

Posteriorem vero reicit: tum quia Religiosus alimenta non suppeditantur à populo propter hanc determinate, vel aliam actionem vitæ religiosæ: sed simpliciter vt viuant in talis perfectionis statu ad Dei gloriam. Adde nec suppeditari in stipendio recitationis horarum canonicarum: sic nimirum, vt Religiosi censendi sint ex quasi contractu ad illam obligari obligatione iustitiæ. Etenim ea suppeditantur aut per modum elemosynæ aut absolute donationis: cui interdum quidem adduntur aliquæ conditiones, seu pacta aliquod agendi: sed non solent esse recitandi horas canonicas, nisi forte in choro nonnumquam, ad populi consolationem, & adificationem. Quod genus pacti, cum nec sit commune omnibus religionibus additis choris; nec attingat eos qui iusta de causa à choro abesse compelluntur, ea non potest transferri ratio ad æquata obligationis, per quæ doctores adstruant generaliter Religiosos professos choro mancipatos, teneri ad recitationem horarum canonicarum.

140. Communis autem sententia, in quam multos Suarez ipse citat in eodem cap. 17. num. 9. est; propositam Religiosorum obligationem fundari in vniuersali consuetudine. De qua licet nonnulli dubitarint, quos idem commemorat, tot tamen eam testantur, vt temerarium sit ipsum negare: præsertim cum is de illa sensus sit & consensus virorum bonorum; vt Monachos vel Moniales contrauenientes damnet de peccato; non minus quam Diaconos & Subdiaconos, quos ante diximus obligari tantum ex consuetudine præscripta. Quia nimirum vtraque æquiparatur præcepto Presbyteris & beneficiariis imposito recitandi horas canonicas; vt ostendit vsus bonorum, existimantium ad debitum in suo (perinde ac in horum) statu implendum, pertinere eiusmodi recitationem tanquam eam, quam esse de numero talium debitorum, constat ex generali consuetudine, valde consentanea suæ professioni.

Ex qua sententia inferre licet primo: non esse ququam ex Religiosis ad chorum deputatis, facile excusandum à priuata recitatione horarum canonicarum; quando non recitant eas cum cæteris in choro: quia in eo aperitur ianua ad querendas occasiones quibus absint à choro: atque adeo omittere omnino recitationem ipsam: ad quam generali Ecclesiæ præscripto obligantur sub mortali, prout in frequenti sectione docebitur.

141. Licet secundo inferre, non esse magis liberum Prælatis pro arbitrio cum suis subditis dispensare in tali obligatione, quam in aliis obligationibus communium præceptorum Ecclesiæ: ita vt attendere debeant si quid sit ipsis cõcessum priuilegio Sedis Apostolicæ, vel si talis necessitas adsit, quæ faciat ipsis potestatem dispensandi. Quam necessitatem de bere esse nõ leuem, intelligitur ex eo, quod nõ is quidem quem necessitas compellit agricultura vacare, liberetur à tali sua obligatione; prout constat ex cap. 1. De celebratione Missarum. Vnde mihi videtur parum tuta dispensatio, quam ratione studiorum nonnulli Superiores dans suis Religiosis professis: quando quidem recitatio horarum canonicarum non est talis, neque tantus studiorum obex, vt experientia constat, quin fructum non penitentium eas recitans possit reportare ex ipsis studiis, si eis sedulo incubuerit.

Tertio inferre licet: in speculatione quidem satis clarum esse, sed in praxi difficultate non carere, quod Greg. à Valen. in sup. cit. puncto 10. §. Qui remaneant recitare horas canonicas, sub finem, habet, religionem quæ talem consuetudinem nõquam receperit, ad illius obseruationem minime obligari. Nisi enim talem non receptionem constat à Sede Apostolica approbatam esse, non derogabit eidem consuetudini: quæ cum iuxta prædicta, vim habeat iuris communis, solus Papæ est, tanquam summi Principis, dispensatione sua obligationem illius tollere. Quod ipsum fecisse, si ostendi nequeat, rationabile non est præsumere, quod id fecerit: præsertim cum ius canonicum tali præsumpto priuilegio, fatis aperte resistat: dum in cap. Dolentes, De celebratione

Missarum, tam minoribus, quam maioribus Clericis districte præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, vt diuinum officium studiose celebrent, pariter & deuote quantum Deus dederit. Resistit item ratio: cui consentaneum non est pium religionis institutorem voluisse, vel propria auctoritate, vel interposita auctoritate Summi Pontificis, cõtrauenire communi Ecclesiæ cõsuetudini in re graui, & maxime pertinenti ad munus suæ religionis, tanquam choro deputatæ. Quæ doctrina si cui tanquam durior, non probetur, non habeo vnde illi satisfaciam: nisi dicendo amanti nihil esse difficile: parq; esse existimare de Religioso, quod Christi amore ardeat, nec ita langueat in Dei obsequio, vt durum sit ei in horis canonicis recitandis, se sequi horam quotidie ponere.

Obligatio quæ supra est beneficiatorum, longiore tractationem requirit, quæ commodius instituetur cum in sequenti lib. 30. tractatu de sacramento ordinis, subiicietur tractatus De Clericis, in quo eorumdem obligationes erunt persequenda.

De peccato quod committitur non implendo obligationem recitandi horas canonicas.

SECTIO III.

142. **C**onuenit inter Doctores tale peccatum mortale esse ex suo genere, tanquam commissum contra præceptum datum de actu religionis virtutis præstantissimæ, at inentisq; ad Dei cultum, atque conferentis ad Ecclesiæ vilitatem, nõ fecus ac dicere vel audire Missam diebus festis: iuxta præceptum quod exponitur in seq. libro. Adde quod ex cap. Clericus victum, distinct. 91. tale peccatum sit dignum excommunicatione: quæ imponitur tantum ob mortale ex cap. Nemo Episcoporum, 11. quæst. 3. Vbi aduerte obiter nihil referre in hac re ex quo titulo trium memoratorum (*sacri inquam ordinis, professionis religiose, aut beneficii Ecclesiastici*) proueniat obligatio recitandi horas canonicas. Nam ex quocumque proueniat, similiter est sub mortali. Sic tamen vt si quis ex pluribus talibus titulis obligetur, grauius peccet illius transgressione, quam ille qui paucioribus. Etenim cum tituli ipsi urgeant obligationem, aggravant consequenter illius violationem: sicque initiatus sacris ordinibus, & beneficiatus omittendo horarum canonicarum recitationem, peccat grauius quam simplex Clericus beneficiatus; & Sacerdos religionem professus, quam simplex Sacerdos secularis: similiter habens plura beneficia, quam habens tantum vnum.

Conuenit quoq; inter Doctores, omittendo notabilem partem horarum canonicarum vnius diei, nisi ignoracia aut alia iusta causa excuset, iuxta post dicenda in 13. cap. mortale committi. Quod probatur à pari de Missa, quam non modo totam, sed etiam partem ipsius notabilem omittere voluntarie, peccatum censetur mortale: eo quod officia diuina notabili ex parte relinquere imperfecta, magnam habeat turpitudinem; adeoque irreuerentiam diuinæ maiestatis non modicam, argumento cap. Illud, & cap. Nihil, 7. quæst. 1.

143. **D**iffentiunt autem ipsi Doctores in definiendo, quæ horarum canonicarum pars censeri debeat ita notabilis, vt illius omisso ad mortale sufficiat. Namque Nauar. in tract. de oratione cap. 10. num. 44. iudicat, tunc partem censendam talem, quando ad quauerit tertiam partem vnius ex minoribus horis; hoc est, vel primæ, vel tertiæ, vel sextæ, vel nonæ: cuius tertiæ partis exemplum assignat, vnius talis horæ initium vsque ad finem fere primi Psalmi. Imo aliquid minus posse ad eam sufficere ipse significat in Enchir. cap. 25. num. 98. his verbis, Dixi partem notabilem; quia omittere paruum, puta vnam dictionem, aut partem versus, etiam sine voluntate rependi, non est plusquam veniale: modo ne ob contemptum aut cum notabili scandalo omittatur. Hæc ille, Syluester vero in verbo Hora, quæst. 12. sub finem, videtur existimare vnius horæ omissionem requiri ad committendum in hac re peccatum mortale. Videri præterea potest, iuxta Rosellam in verbo Horæ canonicæ, num. 3. sub finem; totius officij vnius diei omissionem requiri, ad constitutum in hac re peccatum mortale. Nec defuit qui putaret talem omissionem non esse peccatum mortale, nisi ea fieret ex contemptu, vel ex fastidio rerum diuinarum, vel ex

consuetudine. Sic enim tenuisse Richardum quendam Anglicum refert Angelus in verbo Hora, quæst. 10. nec ipse omnino improbat, licet censere esse tutius tenere cum aliis, quod omisso diuini officij ex sola negligentia, sufficiat ad peccatum mortale.

144. **C**eterum illud quod Nauar. insinuat, videtur nimis rigidum: quandoquidem ex D. Thoma 2.2. quæst. 147. art. 3. ad 2. transgressio præcepti Ecclesiastici, quod per modum communis statuti proponitur, non est mortalis, nisi fiat ex contemptu, quo nolit quis eidem statuto subiici: aut nisi illa ipsa transgressio: a fiat, vt finis præcepti contra quod ea fit, impediatur ac veluti repudietur. Iam vero quod quis vnum aut alterum versum, aut etiam, aliquanto plures omittat ex negligentia, non est eo ipso censendus, vel habere contemptui præceptum recitandi horas canonicas, vel illud ipsum fraudare sine suo reddendi Deo debitas laudes pro populo. Accedit quod scopus legis Ecclesiasticæ sit animas suauimodo ad Christum ducere; non autem illaqueare eas nimia præceptorum austeritate.

Ex reliquis autem insinuat, illud solum quod positum est secundo loco videri potest habere aliquod probabilitatis. Nam quod quarto modo retulimus, ex dictis aperte constat falsum esse. Illud vero quod proposuimus tertio loco, nempe totius vnius diei, omissionem horarum ad mortale requiri, ex eo reicitur; quod omnes septem horæ quotidie recitari, nominatim præcipiuntur in cap. 1. De celebratione Missarum; atque tale præceptum sit sub mortali, iuxta cap. Dolente, eodem titulo. Vnde sequitur omissionem cuiusq; earum sufficere ad peccatum mortale. Quam esse omnium sententiam Suarez dicens in tract. de relig. lib. 4. cap. 25. num. 15. addit rationem, quod talis omisso sit notabilis deformitas, & mutilatio officij diuini, contingens in tali parte quæ sufficeret ad mortale, si sola sub eo reatu præciperetur: quales sunt sine dubio singulæ eadem horæ; quæ simul quidem, & tanquam partes eiusdem totius præcipiuntur; sed perinde ac si scorsim vnaquæque præciperetur. Quinimo ei quod secundo loco positum est, ad mortale requiri vnius integræ horæ omissionem, obstat quod vna detur, quæ complectitur Matutinum & Laudes, vt licet deducere ex cap. 1. De celebratione Missarum, non sit rationi consentaneum illud, quod inde consequens est: mortale esse, restiam v.g. omittere: non autem omittere laudes, vel vnum ex tribus matutini nocturnis; cum non minor diminutio diuini officij, mutilatioque fiat his omissionibus quam illa.

145. **I**n re autem adeo incerta, libenter amplector doctrinam quam Suarez habet in seq. num. 16. post Syluestrum & Rosellam locis ante memoratis, & Niuarrum citantem alios in tract. de orat. cap. 7. nu. 6. Nimirum præceptum de recitandis quotidie horis canonicis vnum esse, habens pro obiecto totum quoddam ex istis horis septem canonicis integratum. Pro quo facit, quod pars officij diuini omissa, possit eodem die dici, ad vitandam præcepti transgressionem: non item sequenti die. Causa enim est, quod diuersorum dierum horæ non coalescant in vnum numero obiectum eiusdem præcepti, sed ad numero diuersum spectet. Coalescunt autem horæ vnius diei vnde fit, vt transgressio præcepti, cui illa obiciuntur, sit vnum tantummodo peccatum: habens nihilominus latitudinem, secundum illius obiecti sui latitudinem; adeo vt quis peccet eo grauius, quo plures eiusdem obiecti partes omiserit recitare.

Atque peccet mortaliter; nisi ventum sit ad partem, cuius paritas excuset à mortali grauitate. In quo diiudicando non est tam pensandum quanta sit officij diuini pars quæ omittitur, tertianæ, an quartæ, vel alia: quam an tanta sit illius siue quantitas, siue etiam dignitas: vt eius omisso de se, officio diuino illius diei adferat deformitatem notabilem, prudentis æstimatione, circumstantiis in spectis ac ponderatis. Et licet pars ea nequeat æstimari parua, quæ quantitatem æquat vnius horæ minimæ ex canonicis: quid tamen ea minus possit ipsi diuino officio, deformitatem notabilem adferre, per rectæ rationis dictamen conicere licet. Atque ita Suarez in fine illius num. 16. vult partem æqualem dimidio talis horæ, posse materiam esse peccati mortalis. In quo cum vt eruditum & diligentem, sicut in plerisque aliis, libens sequor.

Porro

146.

Porro Ecclesiasticum præceptum est, non tantum de recitandis horis canonicis, sed etiam de modo eas recitandi, in cap. Dolentes, De celebratione Missarum, in quo distincte præcipitur in virtute obedientiæ, vt diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum, quantum Deus dederit, studiose celebretur pariter & deuo e. Aduerbia enim, studiose & deuote, modum declarant, vt de e patet. Ac prout ibidem glossa tangit: studiose, pertinet ad officium oris, quo debent horæ canonicæ pronuciari voce articulata (ex Clemen. 1. De celebratione Missarum & ex Extrauag. prima, De vita & honestate Clericorum) id est, ita vt recitans seipsum intelligat, & alter cum quo recitat, intelligatur ab illo: atque vicissim ipse illum recitantem intelligat. Qua de causa iuxta Nauarrum in Enchir. cap. 2. num. 99. peccat contra tale præceptum, qui cum balbutientibus, aut versus notabiliter anticipantibus dicunt horas, nisi animum habeant eadem repetendi. Et ratio est, quod non intelligant id quod ab illis dicitur. Deuote vero, pertinet ad officium cordis, seu interioris dispositionis animæ, quæ sit attenda diuino officio, habeatve mentem præsentem ad id quod lingua foris sonat.

CAP. XII.

De requisitis ad debitam recitationem horarum canonicarum.

SUMMARIUM.

- 147 De difficultate, An interior attentio in recitatione horarum canonicarum præcipiatur ab Ecclesia.
- 148 Rationes cur pars affirmans videatur tenenda.
- 149 Obligatio iterandi recitationem horarum canonicarum, si ea fuerit sine interiore attentione.
- 150 Quod non teneatur qui ad iterationem horarum canonicarum, si eas recitauit animo orandi, & cum debita deuotione, etiam si non recitauerit animo satisfaciendi suo debito: dummodo voluntate mutata velit eam recitationem factam esse ad satisfaciendum eidem debito.
- 151 Attentio necessaria in recitatione horarum canonicarum que sit.
- 152 Triplex distinguitur.
- 153 Attentio ad sensum verborum non est quidem necessaria: procuranda tamen est ab eo, qui est illius capax, & ab aliis supplenda per pietam meditationem.
- 154 Duo requisita ad attentionem in recitatione horarum canonicarum necessaria, vt satisfiat principio imponenti illam.
- 155 Quando euagatio animi in recitandis horis canonicis sit peccatum mortale.
- 156 Obligatio recitandi horas canonicas, est sub peccato mortali, quod vni. um committitur illarum omnium omissione, & quantum.
- 157 Peccatum eius qui proponit non recitare, aut recitat dormitans.
- 158 De recitatione que fit alternatim, documentum cum explanatione aliquot dubiorum.
- 159 Explicatio dubij, An vt horas canonicas sic & alias preces obligatorias liceat recitare alternatim.
- 160 De his qui balbutiendo, & syncopando horas canonicas recitant, de que is qui intra ipsam recitationem funguntur officio auocante ab illa.
- 161 De recitatione parui officij B. Virginis, officij defunctorum, psalmorum gradualium, & penitentialium.
- 162 Continuatio requisita ad debitam recitationem horarum canonicarum: & iusta de causa fieri possit illius interruptio, sine obligatione ad iterationem.
- 163 Is qui officium interruptum cum proposito repetendi, quando teneatur repetere.
- 164 De eo, quod distincte horæ canonicæ non debeant immediate continuari: & an laudes ab officio nocturno, & huius partes possint diuisim recitari.
- 165 Decades Rosarij B. Virginis possunt ad modum horarum canonicarum diuisim recitari.
- 166 Ordo requisitus ad debitam recitationem horarum canonicarum, & quatenus peccetur non seruando eum.
- 167 Difficultas de eodem ordine respectu Missæ.

- 168 De Breuiario ex quo recitanda sunt horæ canonicæ vt satisfiat præcepto.
- 169 Ex quo debeant Religiosi recitare, & ex quo beneficiarij: & quid de his qui beneficia habent in diuersis diocesis, vel sunt extra locum in quo habent beneficium.
- 170 An satisfiat præcepto, recitando quidem ex alieno Breuiario, sed approbato: quidque in eare dispensatio Papa operetur.
- 171 Quid possit in eadem re Episcopus: ac de peccato quod committitur mutatione Breuiarij in recitandis horis canonicis.
- 172 De peccato quod committitur dicendo officium vnius diei pro officio alterius diei, quatenus sit vel non sit mortale.
- 173 De potestate vtendi nouo Breuiario Romano, facta per Bullam Pii V. eidem Breuiario præfixam.
- 174 Ad satisfaciendum præcepto Ecclesie, debent horæ canonicæ voce præferri: ita vt recitans audiatur, si non ab alijs, saltem à seipso, & ab alio cum quo recitat.
- 175 An satisfiat qui presens dum cantatur in choro, ipse recitat summissa voce.
- 176 Recitatio publica horarum canonicarum fieri debet in Ecclesia, nec licet additis choro, abesse ab ea, sine iusta causa.
- 177 Quatenus peccent per talem absentiam, & priuentur distributionibus.
- 178 De loco requisito ad recitationem factam priuatim.
- 179 De tempore requisito ad debitam recitationem horarum canonicarum: atque quale peccatum committatur non seruando illud: & de iusta causa excusante ab eo.
- 180 De eo quod non satisfiat præcepto Ecclesie recitando horas canonicas pridie aut postridie illius diei quo sunt recitandæ, de que conseruetur quam in eadem recitatione sequi licet respectu temporis.

SEPTEM requiruntur ad debitam recitationem horarum canonicarum: attentio, integritas, continuatio, ordo, qualitas, locus, & tempus accommodatum: de quibus sigillatim dicendum.

De attentione requisita.

SECTIO I.

DE hac D. Thomas & ipsius interpretes 2. 2. quæst. 83. art. 13. Sotus in lib. 10. De iust. & iur. quæst. 5. art. 5. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 105. 106. 107. & late in tract. de oratione, cap. 13. ac passim recentiores: & inter eos ex nostris Greg. à Valent. 2. 2. disput. 6. quæst. 2. puncto 10. §. Circa quartum, Azor in 1. par. Infit. Moral. lib. 10. cap. 12. Lessius, De iustit. & iure lib. 2. cap. 37. dubit. 11. & plenius Suarez in tract. 4. De relig. tum lib. 3. cap. 4. & 5. tum lib. 4. cap. 26. ad illiusque intelligentiam faciunt dicta à nobis in lib. 4. cap. 10. se & 5.

Verfatur autem in controuersia, An per præceptum deuote celebrandi officium diuinum, in antememorato cap. Dolentes datum, obligatio imponatur tam ad attentionem interiorem, quam ad exteriorem, habendam in recitatione horarum canonicarum. Aliqui enim existimant ad solum exteriorem habendam, obligationem imponi: adeo vt non peccet quis mortaliter, nec teneatur recitata repetere, si integre pronunciet omnia, neque exterius occupet se rebus iis, cum quibus interna attentio nequit consistere: quantumcumque interius sponte distrahatur, diuageturque mente.

Alij vero putant imponi tam interiorem, quam exteriorem attentionem: & ideo si quis recitet, se sponte interius occupando alienis cogitationibus, est exterius omnia pronunciet, ipsum & mortaliter peccare transgressione memorati præcepti, & rigorosi, & dati in re graui: & teneri repetere, tanquam eum qui non satisfecit obligationi sibi impositæ. Vtrosque referunt locis citatis Azor quæst. 6. Lessius num. 63. & 64. & Suarez cap. 26. num. 2. & 3. posteriorumque sententiam sequuntur.

Et merito: quia deuotio est actus internus, requirens internam attentionem ad diuina. Quare Ecclesia præcipiendo officium diuini celebrari deuote, non iniungit solum deuotionem externam, postquam in eo vt quis gerat se exterius in mo-

dum